

ACHIEVING THE RICHNESS OF ORAL AND WRITTEN SPEECH WHEN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

Shavkat Abdullayev

Lecturer

Fergana State University

Fergana, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: language features, creative text, imagination, editing, skill, verbal utterance, abilities, abilities.

Received: 22.11.22

Accepted: 24.12.22

Published: 26.12.22

Abstract: This article describes the methods of achieving the richness of oral and written speech when learning a foreign language using short excerpts from textbooks.

CHET TILINI O'QITISHDA OG'ZAKI VA YOZMA NUTQ BOYLIIGIGA ERISHISH

Shavkat Abdullayev

o'qituvchi

Farg'ona davlat universiteti

Farg'ona, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: til xususiyatlari, ijodiy matn, tasavvur, tahrir, ko'nikma, og'zaki bayon, qobiliyat, layoqat.

Annotatsiya: ushbu maqolada chet tilini o'rganishda og'zaki va yozma nutq boyligiga qanday erishish metodlari darsliklardan keltirilgan qisqa parchalar yordamida yoritib berilgan.

ДОСТИЖЕНИЕ БОГАТСТВА УСТНОЙ И ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Шавкат Абдуллаев

преподаватель

Ферганский государственный университет

Фергана, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: языковые особенности, творческий текст, методы достижения богатства устной и воображение, редактирование, умение, письменной речи при изучении

KIRISH

Chet tili darslarida o'quvchining nutq savodxonligi, so'z boyligi, chet tilida so'zlashish ko'nikmasini shakllantirish o'qituvchilar oldida turgan asosiy vazifa hisoblanadi. Bunda kichik badiiy matnlardan—ertak va kichik hikoyalardan, gazeta va jurnallarda berilgan kichik parchalardan foydalanib og'zaki va yozma nutqni o'stirish muhim omillardan sanaladi. Badiiy matnlar asosidagi mashqlar o'quvchilarning fikrlash layoqatini shakllantirishga yordam beradi.

ASOSIY QISM

Chet tili darslarida mashq materiali sifatida keltirilgan badiiy matnlarning til xususiyatlarini o'rganish shunchaki badiiy nutqning tuzilishi, matnda kelgan so'zlarning antonimlari va sinonimlari bilan tanishishgina iborat emas. O'quvchi badiiy matnlarda o'zi yaratadigan matn uchun andoza sifatida qarasagina, ularning o'rganishning amaliy ahamiyati namoyon bo'lib, ta'limiy samarasi ortadi. Shu bois ba'zan matnni tarjimasidan so'ng o'quvchilarga o'zlari yozadigan ijodiy matngda tanishgan matnda foydalanilgan so'zlarning sinonimlaridan foydalanish, oz bo'lsa-da o'z hissiyotlarini aks ettira bilishlari maqsadga muvofiq. Bunda og'zaki va yozma nutqni o'stirish, nutq madaniyatini rivojlantirishga doir quyidagi ish turlarini amalga oshirish mumkin:

- 1) Badiiy matn mazmunini qayta hikoya qilish;
- 2) Badiiy matn namunasidan foydalanib, biror mavzuda og'zaki hikoya qilish;
- 3) Badiiy matn asosida ijodiy matn yaratish;
- 4) Matnni tahrir qilish;
- 5) Matn mavzusini e'lon qilish va mavzuga oid material to'plab, matn yaratish;
- 6) Nutq o'stirishda qo'shiqlardan foydalanish;

Quyida ana shu ish turlarini tashkil etish bo'yicha qisqacha so'z yuritamiz.

1. Og'zaki nutqni o'stirishda badiiy matn mazmunini qayta hikoya qilish nutq o'stirishda muhim rol o'ynaydi. Buni amalga oshirishda darsliklarda berilgan, badiiy adabiyotlarda berilgan hajman kichik bo'lgan matnlarni tanlangan ma'qul. Masalan, 5-sinf "Nemis tili" darsligidagi quyidagi matnni qayta hikoya qilishni topshirish mumkin:

1896 kamen die 295 besten Athleten aus 12 vershiedenen Landern zu den erste olimpieshen Spielen der neuzeit nach Athen. Damals gab es nur zehn sprtarten im program. Bie den darauffolgenden Sommerspielen anderte sich das Olympische Programm, und von diezen zehn blieben nur vier Disziplinen ubrig (Leichathletik, Fechten, Turnen, und Schwimmen). Im Programm der Olympischen Spiele 2000 in Sydney gab es schon 32 Sportarten, darunter solche wie Wasserspringen, Schiesen, Synchronchwimmen, rhytmische Sportgymnastik und und

Gewichtheben. Bei der olympiade trafen sich 10.200 Sperler aus 199 Landern, darunter auch Sportler aus Usbekistan.

Qayta hikoya qilishning kommunikativ jihati nutq orqali tinglovchilarda biror ta'sir o'tkazishdir. Shu bois o'quvchilarga matn mazmunini ta'sirchan qilib yetkazishga harakat qilish vazifasi topshiriladi.

2. Badiiy matn namunasidan foydalanib, biror mavzuda hikoya tuzish. Bunda o'qituvchi o'quvchilarga avvalgi dasrlarda o'qilgan matnlardan andoza olish mumkinligini ta'kidlab, ularning tasavvurlarini ishga tushiradi. O'quvchilarning ko'z o'ngida gavdalangan odam, narsa- buyum, o'rin-joy, voqea yoki hodisa og'zaki bayon uchun material to'plashga asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Og'zaki bayon ko'pi 10 gap hajmida bo'ladi. Bu tanlangan mavzuga ham bog'liq. Masalan, birinchi matn mavzusi o'quvchilar mustaqil ravishda tuzadigan ikkinchi gap mavzusiga yaqin bo'lishi mumkin: "Meine Familie"—"Mein Dorf", "Unsere Schule"—"Unsere Klasse". Bu topshiriqni bajarishda o'quvchi bevosita birinchi matnda qatnashgan so'zlardan foydalanishi mumkin.

O'qib berilgan matn asosida bayon yozish (tinglab yozish). Bu hikoya qilishning yozma shakli hisoblanadi. Bu jarayonda endi o'quvchining nafaqat nutqi, balki so'zlarning to'g'ri yozish ko'nikmasi ham shakllanadi.

Matnni tahrir qilish. Matn shakli kichik bo'ladi. Matnda qatnashgan ba'zi yangi so'zlar, talaffuzi va yozilishi qiyin bo'lgan so'zlar haqida to'xtalib o'tilgach, uning asosida matn tuziladi. Masalan, 7-sinf darsligida berilgan quyidagi matn asosida bayon yozish mumkin:

Das Geheimnis des Chon-Atlas

Der Chon-Atlas ist ein beliebter Seidenstoff in Uzbekistan. Die Legende berichtet Folgendes uber die interessante Entstehung dieses Stoffes.

Ein Alter Weber aus Margilan verletzte sich an der Hand , al ser webte. Als er sich im Gebirgsbach das Blut von der Hand abwaschen wollte, bot sich ihm ein faszinierendes Bild. Im smaragdgrunen Wasser spiegelte sich die leuchtende golden Sonne, die grunen Baume und der blaue Himmel. Dazu kam das rote Blut. Dieses Bild regte ihn dazu an, den wunderbaren Stoff zu weben den es nur hier und nirgendwo sonst in der Welt gibt. Heute kennt man uber siebsig verschiedene Chon-Atlas-Muster.

Matnda berilgan ba'zi so'zlarning sinonimlari bilan almashib, matn mazmunidagi o'zgarishlar tushuntiriladi.

O'quvchilarning yozgan ishlari tahlil qilinadi va baholanadi.

Mavzu e'lon qilinadi va mavzuga oid material to'planadi. Material to'plash uchun

o'quvchilarning xayolotini ishga tushirish, boyitish, hissiyot bilan to'yintirish zarur.

Og'zaki bayonga baho berganda ham, matnni tekshirganda ham mazmuning to'liq ochilgani, so'zlardan unumli foydalanganligi, matnni ifodaliligi va boshqalar hisobga olinadi.

Tahrir uchun o'quvchilarning yozgan insholari, tuzgan matnlari olinadi. Insho, matn yoki bayon o'qib eshittiriladi va o'quvchilarning fikri tinglanadi. Tahrir ishlari sinfda og'zaki, uyda yozma tarzda bajariladi.

Nutqiy ko'nikma so'zlarni o'rganish, xatolar ustida ishlash, matnni tahrir qilish jarayonida shakllanadi. Ushbu ishlardan so'ng o'quvchilar uyda kichik matn yozib keladilar. Keying darsda uyda tuzilgan matn katta qiziqish bilan o'qiladi. O'quvchi qo'shimcha ravishda yozganlarini hikoya qilib berishi mumkin.

Xorijiy til darslarida qo'shiqlardan foydalanish mashg'ulotni qiziqarli olib borilishi, shuningdek yaxshi samara berishiga omil bo'ladi. Qo'shiqni tinglash jarayonida matnni to'ldirish, misra va qatorlarni tartibga keltirish, tinish belgilarini joyiga qo'yish kabi mashqlar o'tkazilsa, qo'shiq tinglab bo'lgach, qo'shiqqa sarlavha qo'yish, qo'shiq matni ustida mini dialog tuzish, qo'shiqchiga maktub yozish kabi mashqlarni o'tkazish mumkin.

XULOSA

Xullas, o'quvchilarda matn tuzish qobiliyatini shakllantirish yuzasidan amalga oshiriladigan ishlar ularni badiiy ijod sir-asrorlari bilan izchil tanishtirish, ijodiy matn yaratish layoqatini oshirish, nutq boyligini rivojlantirish uchun xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. M.Xodjayev, M.Qahhorova. "Chet tilini o'qitish metodikasi". Toshkent 2013 yil.
2. Djalolov Dj.Dj. Problemi soderjaniya obucheniya inostrannomu yaziku. Toshkent 1987 yU.
3. O'rta maktab 5, 7-sinf "Nemis tili" darsliklari.
4. Oxojonovich, A. S., & Usmoilovich, A. Y. (2022). About the Problems of Language Teaching to Little Children. *International Journal of Culture and Modernity*, 14, 30-34.
5. Abdiloyev, S. O. (2022). Nemis tili darslarida frazeologizmlardan foydalanishning innovatsion usullari. *Архив научных исследований*, 2(1).
6. Oxojonovich, A. S. (2022). On the General Associative Aspects of Allegoric Symbols. *Spanish Journal of Innovation and Integrity*, 6, 424-428.
7. Aziz, A., & Shavkat, A. (2022). Aristocrats Sympathetic to Heine. *International Journal of Formal Education*, 1(10), 40-43.
8. Aziz, A., & Shavkat, A. (2022). Symbol of the Paris of Inspiration. *International Journal of Formal Education*, 1(11), 17-20.
9. Умаржонова, Г. М., & Абдиллоев, Ш. О. (2022). НЕМИС ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА

“HAND”-“ҚЎЛ” КОМПОНЕНТЛИ СОМАТИК ФРАЗЕОЛОГИЗМЛАРНИНГ СТРУКТУР-ГРАММАТИК ТАҲЛИЛИ. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(10), 226-231.

10. Абдилоев, Ш. О. (2021). ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ. *Eurasian Journal of Academic Research*, 1(9), 306-309.

11. Rahberdi, R., & Yusupovich, I. V. (2022). PROBLEMS IN LEARNING ENGLISH IN DIFFERENT CLASSES IN SECONDARY SCHOOLS. *Thematics Journal of English Language Teaching*, 6(1).

12. Pirmatovich, R. R. (2022). IX-XII ASRLARDA DUNYOVIY ILM-FAN SOHASIDA IJOD QILGAN OLIMLAR VA ULARNING ILMIY MEROSI. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(10), 450-452.

13. Yusupovich, I. V., Pirnazarovich, R. R., & Mamatojiyevich, M. A. (2022). Using Social Forms in German Language Lessons its Benefits. *European Multidisciplinary Journal of Modern Science*, 4, 724-726.

14. Bakhrom, B. (2022). Information technologies in physical culture and sports. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 11(10), 288-292.

15. Nuritdinova, S. X., & Ibragimov, V. Y. (2022). Problems of Grammatical Interference in Teaching German Language to Uzbek Students. *International Journal of Formal Education*, 1(10), 163-168.

16. Khamidovna, N. S. (2021). On The Use of Infinitive Groups in German and Uzbek Languages. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 1(1), 202-204.

17. Kurbanova, M., Ibragimova, Z., & Nuriddinova, S. (2022). Lexico-Semantical Properties of Omonym and Alliance Words Used in Epics of Independence Periods. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 3, 93-96.

18. Nuritdinova, S., & Kochkarova, Y. (2022). Difficulties In Teaching Foreign Languages. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 4, 127-128.

19. Mamasoliev, R. (2020). BENEFITS OF INTRODUCING INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN EDUCATION. In *Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества* (pp. 314-316).

20. Kurbanova, M., Nuriddinova, S., & Abdulhaeva, F. (2022). Characteristics Of Neologisms Created in The Epics of Independence. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 3, 89-92.

21. Xamidovna, N. S. (2021). On The Influence of The Phonetic Laws of The Uzbek Language in The Teaching of German. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 3, 46-48.
22. Mamasoliev, R. A. (2022). ANALYSIS OF SYNONYMS FOR THE CONCEPT OF TEACHER IN GERMAN AND UZBEK. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*, 2022(1), 194-203.
23. Сотвалдиева, Х. М., & Дадамирзаева, Н. (2018). Синтаксическая структура английских пословиц. *Молодой ученый*, (44), 306-307
24. Kosimova, G. (2020, June). THE POWER OF THE TRUE WORD. In *Archive of Conferences* (Vol. 1, No. 1, pp. 27-29).
25. Musinovna, S. H., & Tadjibaevn, M. A. (2021). STRUCTURAL AND SEMANTIC CHARACTERISTICS OF PROVERBS. *Евразийский Союз Ученых*, (1-4 (82)), 22-25.
26. Сотвалдиева, Х. М. (2016). ДОСТИЖЕНИЕ ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОЙ ЦЕЛИ ИГРОВЫМИ МЕТОДАМИ В ФОРМИРОВАНИИ ЛЕКСИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТОВ ВУЗА. *Учёный XXI века*, (4-1 (17)), 60-63.
27. Tuhtarova, I. (2020). SOME ASPECTS OF USING EXAMPLES OF FICTION IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2(6), 409-415.
28. Saminjonov, B. (2021). THE ROLE OF TEACHING FINE ARTS AND DRAWING IN THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE AREAS. *Студенческий вестник*, (11-4), 6-8.